

JOHANN WOLFGANG VON GOETHE
Seçilmiş Yakınlıklar

Die Wahlverwandtschaften

İletişim Yayınları 3614 • İletişim Klasikleri 186

ISBN-13: 978-975-05-3895-7

© 2025 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2025, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYAN Necdet Dümelli

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Adolph von Menzel, “Emilie Menzel Uyurken”, 1848

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Beyza Metin

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6

Bağcılar 34218 İstanbul · Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

JOHANN WOLFGANG VON GOETHE

Seçilmiş Yakınlıklar

Die Wahlverwandtschaften

ÇEVİREN

Tanıl Bora

TANIL BORA'NIN ÖNSÖZÜ
VE WALTER BENJAMIN'İN SONSÖZÜYLE

JOHANN WOLFGANG VON GOETHE 28 Ağustos 1749'da avukat Johann Caspar Goethe ile varlıklı ve tanınmış bir aileden gelen Catharina Elizabeth Textor'un ilk çocuğu olarak Frankfurt am Main'da doğdu. Dört kardeşinden sadece kendisinden birkaç yaş küçük olan Cornelia hayatta kalacaktı. Babasından ve özel öğretmeninden aldığı eğitimle Goethe Fransızca, İngilizce, İtalyanca, Latince, Yunanca gibi yabancı dillerin yanı sıra bilim, din, edebiyat, resim, çello ve piyano, binicilik, eskrim ve dans da öğrendi. 1765'te babasının isteği üzerine Leipzig'de hukuk okumaya başladı. Ancak hukuk derslerine devam etmek yerine şiirle ilgilendi ve bu alanda dersler aldı. 1768 yılı Haziran ayında ağır şekilde hastalanınca Leipzig'den ayrılmak zorunda kaldı. Uzun nekahet döneminde, daha sonra *Faust*'ta da baş vuracağı mistik konularla ilgilenmeye başladı ve ilk tiyatro eseri olan *Die Mitschuldigen* (Suç Ortakları) komedisini yazdı. 1870'te sağlığına kavuşunca hukuk eğitimine geri döndü ve yüksek takdir derecesiyle doktora unvanını aldı. Bu dönemde "Urfaust" adını verdiği ve daha sonra "Faust" adını alacak eserine başladı. Yirmi iki yaşında Frankfurt'a geri döndü ve burada kendi yazıhanesini açarak dört yıl boyunca avukatlık yaptı, bir yandan da Ortaçağ sanatının etkisini taşıyan *Götz von Berlichingen* adlı oyunu yazdı ve bu oyun "Sturm und Drang" (Fırtına ve Coşku) döneminin temelini oluşturan eserlerden oldu. Arkadaşının nişanlısı Charlotte Buff'a duyduğu aşkın ve yaşadıklarının etkisiyle *Genç Werther'in Acıları* adlı romanını yazdı ve bu kitap sayesinde bir anda şöhrete kavuştu. 1775'te politika ile ilgilenmeye başladı ve Weimar Dükü'nün özel danışmanlığı, ardından bayındırlık ve maliye bakanlığı gibi görevlerde bulundu. Bu dönemde "Iphigenie Tauris'te" trajedisinin ilk düzyazı özeti ile birlikte "Egmont" ve "Tasso" oyunlarını yazdı. 1786-1788 yılları arasında yaptığı İtalya gezisini "yeniden doğuş" olarak niteleyen Goethe, dönüşünde sanat anlayışında klasisizme geçti ve bu geçiş Alman edebiyatında da klasisizme geçiş olarak kabul edildi. 1789'da daha sonra evleneceği Christiane Vulpius ile tanıştı, aynı yıl oğlu Karl August dünyaya geldi. 1791'de Jena Üniversitesi'nde ve Weimar Saray Tiyatrosu'nda görev aldı ve Friedrich Schiller ile tanıştı. İkili birlikte antik döneme yönelerek Weimar Klasik dönem edebiyatını geliştirdiler. *Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları* ve *Unterhaltung deutscher Ausgewanderten* (Alman Göçmenlerin Sohbetleri), Schiller'in eleştirileri ile şekillenmiştir. Goethe, Fransız Devrimi'nin etkisiyle *Der Groß-Cophta* (Büyük Cophta), *Der Bürgergeneral*'i (Yurttaş General) yazdı. Son romanı *Gönül Yakınlıkları*nı 1807'de tamamladı ve 1809 yılında otobiyografisi *Yaşamımdan Şiir ve Hakkat*'i yazmaya başladı. Bu yıllarda Yakın Doğu ile ilgilenmeye başladı, Arapça ve Farsça öğrendi ve *Kuran-ı Kerim*'i hatmetti. En önemli eserlerinden *Faust*'un ilk bölümünü 1808'de, ikinci bölümünü 1832'de ölümünden kısa bir süre önce bitirebildi. 22 Mart 1832'de kalp krizi sonucu hayatını kaybetti. Geride renk teorisi, yer bilimi, madencilik, botanik ve osteoloji konularında kitaplar bıraktı. Cenazesi Frankfurt'ta Friedrich Schiller'in yanına defnedildi.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER.....	7
KRONOLOJİ.....	13
ÖNSÖZ	
GOETHE – DEMONİK OLANIN BEREKETİ / TANIL BORA.....	25

Seçilmiş Yakınlıklar

Birinci Kısım.....	35
İkinci Kısım.....	161
SONSÖZ	
GOETHE’NİN SEÇİLMİŞ YAKINLIKLAR’I / WALTER BENJAMIN.....	297

Die
Wahlverwandtschaften.

Ein Roman
von

Goethe.

Erster Theil.

Tübingen,
in der J. G. Cotta'schen Buchhandlung.
1809.

Seçilmiş Yakınlıklar'ın ilk baskısının
başlık sayfası, 1809.

Seçilmiş Yakınlıklar

Birinci Kısım

Birinci Bölüm

Eduard –bir erkek için en iyi yaşları sürmekte olan zengin baronu böyle adlandıralım– bir nisan öğleden sonrasının en güzel saatlerini fidanlığında geçirmiş, körpe dalları taze kalemlemlerle aşlamıştı. İşini henüz bitirmişti; alet edevatını kılıfına yerleştirdi, çalışmasının sonuçlarını memnuniyetle seyrediyordu ki bahçıvan çıkıp geldi, efendisinin işlere iştirak eden bu çalışkan haline bakıp keyiflendi.

“Karımı görmedin mi?” diye sordu Eduard, yoluna devam etmek üzereyken.

“Öte yanda, yeni bahçelerin orada,” diye cevapladı bahçıvan. “Köşkün karşısında, sarp kayanın dibinde yaptırdığı kulübe bugün bitiyor. Her şey pek güzel oldu, zatiâlinizin hoşuna gidecektir. Mükemmel bir manzarası var: Aşağıda köy, az sağında kilise, kulesinin tepesinin üzerinden bakıyorsunuz neredeyse, karşısında da köşk ve bahçe.”

“Ne âlâ,” dedi Eduard, “birkaç adım ötede adamları tarlada çalışırken görebilirim.”

“Sonra,” diye devam etti bahçıvan, “sağ yanda vadi açılıyor önünüzde, ağaçlı çayırlığın üzerinden açık ufku görebilirsiniz. Kayalara doğru olan yokuş da pek tatlı oldu. Muhterem hanımefendi bu işten anlıyor; onun emrinde çalışmak bir zevk.”

“Ona git de söyle, beni beklesin,” dedi Eduard. “Yeni eserini görmeyi, zevkini çıkarmayı istediğimi söyle.”

Bahçıvan aceleyle uzaklaştı, Eduard da çok geçmeden izledi onu.

Taraçalardan aşağı doğru yürüdü, yanlarından geçip giderken seraları, limonlukları alıcı gözle inceledi, derken suya kadar geldi, oradan bir yokuş çıkıp vardı yeni kulübeye giden patikanın ikiye ayrıldığı yere. Mezarlıktan handiyse dümdüz kaya duvara doğru giden yolu tutmadı, soldan latif çalılıkların arasından tatlı bir eğimle yukarı kıvrılan öteki yola saptı. İki yolun tekrar birleştiği noktada, tam da konması gereken yere konmuş banka oturdu birazcık, sonra asıl yokuşu tırmanmaya girişti, merdivenlerden, sahanlıklardan çıkıp, giderek eğimi azalan daracık yolun nihayet kulübeye vardığını gördü.

Charlotte kocasını kapıda karşıladı, manzaranın muhtelif resimlerine adeta kapı ve pencereler tarafından çerçevelenmiş- çesine bir bakışta göz atmasını sağlayacak şekilde oturmasını sağladı. Eduard, yakında ilkbaharın her şeyi daha da canlandıracağını umarak seviniyordu. “Yalnız şunu hatırlatayım,” diye ekledi, “kulübe biraz ufak göründü bana.”

“İkimize yetecek kadar ferah,” cevabını verdi Charlotte.

“E tabii,” dedi Eduard, “bir üçüncü de sığar herhalde.”

“Neden olmasın,” diye cevapladı Charlotte, “hatta bir dördüncü de. Genişleyeceksek başka yerler de hazırlatırız zaten.”

“Hazır burada yalnız başımızayken,” dedi Eduard, “sükûnet içinde, keyfimiz de yerindeyken; bir zamandır kalbimde sana açmam gereken, açmayı da istediğim bir şey olduğunu, bir türlü buna fırsat bulamadığımı itiraf etmeliyim.”

Charlotte, “Sende böyle bir hal sezmiştim,” dedi.

“Şimdi de itiraf edeyim ki,” diye devam etti Eduard, “posta ulaşı sabah erkenden sıkıştırmasa, bugün karar vermemiz gerekme, daha da susmaya devam edecektim.”

“Ne ola ki bu?” diye sordu Charlotte, dostça bir edayla.

Eduard, “Dostumuz Yüzbaşıyla ilgili,” cevabını verdi. “Kendisinin hiçbir kusuru olmaksızın –birçok başkaları gibi– içine düştüğü hazin durumu biliyorsun. Onun bilgilerine, onun ka-

biliyetlerine ve maharetlerine sahip bir adamın kendini her türlü faaliyetin dışına düşmüş halde bulması ne kadar acı verici olmalı. Onun için istediğim şeyi söylemekten daha fazla sakınmayacağım: Onu bir süreliğine yanımıza alalım istiyorum.”

Charlotte, “İyi düşünmemiz ve tek taraflı değerlendirmememiz gereken bir mesele,” diye mukabele etti buna.

Eduard, “Ben kendi kanaatimi paylaşmaya hazırım,” karşılığını verdi. “Son mektubuna, en derin bir yeisin sessiz ifadesi hâkim. Herhangi bir ihtiyacı yok aslında; o kendini kısıtlamayı çok iyi bilir, en acil ihtiyaçlarını karşılaması için de ben gerekene yapıyorum. Benden bir şey almak onu ezmez; ömrümüz boyunca birbirimize karşılıklı o kadar borçlanmışızdır ki, alacak verecek hesabı tutacak halde değiliz. Onun çektiği eza, işsiz güçsüz olmasından. Geliştirdiği bir dizi kabiliyeti günbegün, hatta saatbesaat başkalarının faydasına kullanmak, onun tek eğlencesi, evet, tek tutkusudur. Şimdiyse eli böğründe kalakalmak veya tekrar kendini öğrenime vermek, yine kullanamayacağı çünkü zaten fazlasıyla sahip bulunduğu hünere yenilerini eklemek... yeter, yavrucuğum, berbat bir durum bu, adam yapayalnızken acısını iki kat, üç kat hissediyor.”

“Oysa birçok yerden teklifler almıştır diye düşünüyordum,” dedi Charlotte. “Bizzat ben, bazı etkili erkek ve kadın ahabplarına sırf ona yardımı olsun diye mektuplar yazdım, bildiğim kadarıyla karşılıksız da kalmadı bu mektuplar.”

“Tabii, öyle,” cevabını verdi Eduard, “fakat bu fırsatlar, bu teklifler de ona yeni ezalar, yeni huzursuzluklar getirdi. Sağlanan şartların hiçbiri münasip değil. Bir şey yapması değil, kendini, zamanını, kanaatlerini, var olma tarzını feda etmesi isteniyor, bu da onun için imkânsızdır. Bütün bunları gördükçe, bütün bunları içimde hissettikçe, onu burada aramızda görme arzum iyice canlanıyor.”

“Arkadaşının durumunu, kendini onun yerine koyacak kadar dert edinmekle çok doğru, güzel davranıyorsun, çok müşfiksin,” diye karşıladi bu sözleri Charlotte, “fakat izin ver de, kendini de, ikimizi de düşünmeni isteyeyim.”

Eduard, “Düşündüm zaten,” dedi. “Onun yakınımızda ol-

masının bize getireceği şey sadece rahatlık ve hoşluktur. Bize taşınması halinde her halükârda düşük olacak olan masraftan hiç söz açmıyorum; hele onun varlığının bize en ufak bir müşkülât çıkarmayacağını düşününce. Köşkün sağ kanadında oturabilir, gerisini de yoluna koyarız. Ne kadar çok iş görecektir, hatta onun el atması ne kadar kolaylaştırır birçok şeyi, nasıl da faydamıza olur! Kaç zamandır mülkün ve mücavir alanının ölçümünün yapılmasını istiyordum; o gerekeni düşünecek ve işin idaresini üstlenecektir. Senin niyetin, halihazır-daki kiracıların mühletleri dolduğunda mülkü bizzat idare etmek. Çok düşündürücü bir iş bu! Bu işte onun bilgilerinin bize çok yararı olmaz mı? Böyle bir adamın eksikliğini çok hissediyorum. Köylüler doğru bilgilere sahipler, fakat bize verdikleri beyanlar müphem ve dürüstlükten uzak. Şehirden ve akademilerden gelen tahsillilerin kafaları açık ve düzenliler tabii; fakat onlar da işe doğrudan nüfuz edemiyorlar. Dostumdan her ikisini de bekleyebilirim; ayrıca her birini memnuniyetle gözümde canlandırabildiğim, seni de ilgilendirecek olan ve çok iyi sonuçları olacağını kestirebildiğim daha yüz tane başka rabita çıkar daha. Teşekkür ederim, beni dostça dinledin, şimdi de sen serbestçe konuş, teferruatıyla söyle bana söyleyeceğin her şeyi, ben de senin sözünü kesmeyeceğim.”

“İyi o halde,” diye başladı Charlotte, “genel bir yorumla başlayayım. Erkekler daha ziyade tekil olanı, halihazırda olanı düşünürler, doğrudur böyle olması da, çünkü onların vazifesi yapmak, eylemektir. Kadınlarsa daha ziyade hayatın içindeki bağlantıları, iç ilişkileri düşünürler; onların da böyle yapması doğrudur, çünkü kaderleri, ailelerinin kaderi bu bağlantılara iliklenmiştir ve zaten onlardan istenen de budur. Dolayısıyla gel, şimdiki hayatımıza, geçmiş hayatımıza bir bakış atalım, o zaman Yüzbaşı’yı çağırmanın bizim maksatlarımızla, bizim planlarımızla, bizim hazırlıklarımızla pek o kadar uyuşmadığını sen de teslim edeceksin.

İlişkimizin ilk zamanlarını sevgiyle hatırlarım zaten! Genç insanlar olarak nasıl da kalpten severdik birbirimizi. Bizi ayırmışlardı. Seni benden ayırmışlardı, çünkü baban, mülkiyetin

hiçbir zaman doyurulamayan tamahkârlığıyla, seni hayli yaşlı bir kadınla nişanlamıştı. Beni senden ayırmışlardı, çünkü benim, hali vakti yerinde, sevmediğim ama saydığım bir adamla, özel bir beklentim olmaksızın, hayatımı birleştirmem icap etmişti. Sonra tekrar özgür olduk. Sen, anneciğinden büyük bir servet miras kalınca, daha erken özgür oldun. Ben, daha sonra, tam da sen seyahatlerden döndüğünde özgür olmuştum. Böylece yeniden kavuştuk. Birbirimize dair hatıramızla mesuttuk, hatıramızı seviyorduk, kimse bize karışmadan beraber yaşayabilecektik. Sen nikâhta ısrar ettin, ben hemen o anda rıza göstermedim; zira aşağı yukarı aynı yaşta olsak bile ben kadın olduğumdan biraz daha fazla ihtiyaçlamıştım, sense, erkek olduğundan, o kadar değil. En sonunda, görünüşe göre yegâne saadetin saydığın şeyi senden esirgemek istemedim. Sarayda, askeriyede, seyahatlerde yaşamış olduğun bütün sıkıntılardan benim yanımda dinlenerek uzaklaşmak, kendine gelmek, hayatın zevkine varmak istiyordun; illa benle baş başa yapmak istiyordun bunu. Tek kızımı yatılı okula verdim, orada tabii kırsal bir yerde olacağından daha çok yönlü bir eğitim alabilirdi. Sadece onu değil, belki benim idarem altında ev işlerinde yardımcım olarak mükemmel yetişebilecek olan sevgili yeğenim Ottilie'yi de oraya yerleştirdim. Bütün bunları senin onayınla yaptım, yeter ki kendi hayatımızı yaşayabilelim, yeter ki gençken öyle canıgönülünden hasretini çekip de pek geç erişebildiğimiz saadetin zevkine rahatça varabilelim diye. Kırdaki yaşantımız böyle başladı. Evin içini ben üstlendim, dışarıdaki işleri ve esas meseleleri, sen. Benim nizamım her konuda senin hayatını kolaylaştırmaya, senin için yaşamaya göre kurulu. Bırak da en azından bir müddet, bu şekilde daha ne kadar birbirimize yetebileceğimizi görelim.”

“Uyum, söylediğin gibi, sizin varoluşunuzun esası olduğuna göre,” dedi Eduard, “konuşmanızı baştan sona dinlemek bile gerekmez, size hak vermeye hükmetmek de gerekmez; bugüne kadar olup biten her şey için zaten sana hak veririm. Şimdiye dek varoluşumuz haline getirdiğimiz bu düzen, iyi bir düzendi. Peki ama bunun üzerine başka bir şey inşa etmeyelim mi

artık, buradan yeni bir şey çıkmasın mı? Benim bahçede yaptıklarım, senin parkta yaptıkların, münzevilik uğruna mıydı?”

“Ne âlâ!” diye cevap verdi Charlotte, “Ne âlâ! Lakin bizi engelleyecek, yabancı birilerini de sokmayalım içeriye. Tasavvurlarımızı, maişet bakımından da, sadece ikimizin birlikte olacağı bir hayata göre kurduğumuzu hesaba katmalısın. Başlangıçta seyahatlerinin günlüklerini muntazam bir sırayla bana aktarmayı düşünmüştün, bu vesileyle bununla ilgili evrakını da düzene sokacak, benim katkım ve yardımımınla, bu paha biçilmez fakat darmadağın defter ve kâğıtlardan hem bizi hem başkalarını memnun edecek bir eser çıkaracaktın. Sana bunları kâğıda geçirmekte yardım etme sözü vermiştim, böylece, beraber görme imkânımızın bulunmadığı dünyayı hatıramızda gezip dolaşmış olacaktık, rahat rahat, bir hüsnuhal içinde, ferah ve mahrem. Başlamıştık da buna. Sonra sen akşamları flütünü çalmaya başlamıştın, bana piyanoda eşlik ediyordun. Komşuların ziyaretleri, komşulara ziyaretlerimiz de eksik değildi. En azından ben, hayatım boyunca ilk defa hakikaten neşeyle zevkine varabileceğim bir yaz mevsimi kurdum kendime bütün bunlardan.”

Bir yandan alnını ovalayan Eduard, “Bana böyle sevgiyle anlayışla tekrarladığın her şeyi dinlerken,” diye cevapladı onu, “Yüzbaşı’nın varlığının bütün bunlara bir zarar vermeyeceğini, dahası hepsini hızlandırıp dirilteceğini düşünmekten kendimi alamıyorum. Gezmelerimin bir bölümünde o da benimleydi; birçok şeyi, farklı bir yorumla, o da not etmiştir; hepsini bir araya getirdiğimizde, hoş bir eser çıkacaktır.”

Charlotte, biraz da sabırsızca, “O halde açıkça bir şeyi itiraf edeyim sana,” dedi. “Bu tasarı duygularıma ters geliyor, iyi şeyler olmayacağına dair bir önsezim var.”

“Siz kadınlarla bu nedenle baş edilemiyor herhalde,” diye cevap verdi Eduard. “Başlangıçta anlayışlı oluyorsunuz, itiraz etmek mümkün olmuyor, sevgi dolu oluyorsunuz, insan kendini memnuniyetle teslim ediyor, duygulu oluyorsunuz, insan canınızı acıtmayayım istiyor, derken sezgilerinizle korkutuyorsunuz.”